

آغاز سوآپ انرژی با برخی کشورهای ساحلی خزر

علی اصولی مدیرعامل شرکت نفت خزر می‌گوید: توسعه ساختارهای هیدروکربوری در خزر با توجه به ضرورت استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته، در صورت مشارکت و جذب سرمایه و فناوری خارجی امکان پذیر است. این نخستین باری است که کشورهای ساحلی خزر می‌خواهند در زمینه سوآپ انرژی همکاری کنند.

به گزارش آران نیوز: دریای خزر بعد از منطقه خلیج فارس و سیبری سومین منبع انرژی جهان است که بر اساس اعلام سازمان انرژی جهانی، مجموع ذخایر تأییدشده نفت خام و گاز طبیعی دریای خزر بالغ بر صد میلیارد بشکه نفت و 12 تریلیون مترمکعب گاز تخمین زده شده است؛ ارقامی که به وضوح نشان می‌دهد دریای خزر علاوه بر موقعیت ژئوپلیتیک، به لحاظ ذخایر نفت و گاز از اهمیت زیادی برای کشورهای حاشیه خزر برخوردار است.

این درجه از اهمیت بود که سبب شد پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، کشورهای تازه استقلال یافته حاشیه‌ای خزر فعالیت‌های اکتشافی گسترده‌ای را در این منطقه آغاز کنند، اما در این بین، ایران چه عملکردی داشته است؟ اکنون در شرایطی که کشورهای حاشیه خزر کماکان به توسعه فعالیت‌های خود برای بهره‌مندی بیشتر از ظرفیت‌های هیدروکربوری خزر ادامه می‌دهند، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی صنعت نفت ایران برای استفاده از پتانسیل‌های این ناحیه چیست؟

در فروردین ماه امسال، در سفر حسن روحانی، رئیس‌جمهور به جمهوری آذربایجان، تفاهم‌نامه‌ای بین ایران و جمهوری آذربایجان برای برداشت از میادین مشترک نفت و گاز به امضا رسید که در قالب «شکستن قفل خزر» از آن یاد شد. وزیر نفت آن روزها خبر داده بود که «ایران برای توسعه همکاری‌ها، درباره دو بلوک مهم از دریای خزر تفاهم کرده تا بدون ورود به بحث رژیم حقوقی، همکاری را شروع کند و به این ترتیب، با توسعه این دو بلوک، به صورت 50-50 از آنها برداشت خواهیم کرد».

علی اصولی، مدیرعامل شرکت نفت خزر در گفت‌وگویی که با «شرق» داشت از آخرین اخبار نفت خزر می‌گوید. او با اشاره به ادامه مذاکرات ایران و جمهوری آذربایجان در قالب یادداشت تفاهم بدون در نظر گرفتن تحریم‌ها، می‌گوید: «نخستین باری است که دو کشور می‌خواهند در بلوکی که صددرصد متعلق به هیچ‌کدام نیست، فعالیت کنند و کار با پیچیدگی‌های زیادی همراه است...». اصولی همچنین از آغاز انتقال و سوآپ انرژی با همکاری برخی کشورهای ساحلی نیز خبر می‌دهد.

** تمرکز بر میدان‌های جنوبی در اولویت

مدیرعامل شرکت نفت خزر با تأکید بر ضرورت فراهم کردن زیرساخت‌ها برای توسعه در این حوزه، می‌گوید: «توسعه ساختارهای هیدروکربوری در خزر با توجه به ضرورت استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته، در صورت مشارکت و جذب سرمایه و فناوری خارجی امکان پذیر است. اما این را هم فراموش نکنید که صنعت نفت ایران با وجود برخورداری از ذخایر فراوان در جنوب کشور که سابقه صدساله در برداشت از آن دارد، بدیهی است که در شرایط اقتصادی فعلی بر میدان‌های جنوبی اعم از خشکی و دریایی تمرکز بیشتری داشته باشد».

نکته‌ای که این مقام مسئول به آن اشاره می‌کند، تفاوت جایگاه ذخایر هیدروکربوری خزر در اقتصاد ایران و دیگر کشورهای حاشیه خزر است. به گفته او «تقریباً تمام اتکای جمهوری آذربایجان در حوزه نفت و گاز به منابع دریای خزر است و طبیعی است صنعت نفت ایران که بیش از یک قرن است تمرکز خود را بر فعالیت‌های اکتشافی و توسعه‌ای در جنوب کشور گذاشته، نگاه متفاوتی به برداشت نفت از خزر داشته باشد. این را هم باید اضافه کنیم که حتی با این تفاسیر، رویکرد دیگر کشورهای حاشیه خزر هم برای تولید و توسعه در این منطقه، از متغیرهایی مانند بهای نفت در بازارهای جهانی و میزان توجیه اقتصادی هزینه‌های استحصال نفت از دریا در برهه‌های زمانی مختلف تأثیر می‌پذیرد».

اصولی نتیجه‌گیری می‌کند: «بنابراین اگرچه طبیعی است در شرایط کنونی شرکت نفت خزر هم مانند سایر بخش‌ها با کندی فعالیت‌ها رو به رو باشد و توسعه میدان‌ها فعلاً در اولویت قرار نگیرد، اما این تصمیم لزوماً ناشی از کم‌رنگ شدن حضور شرکت‌های خارجی یا موانع پیش روی برجام نیست؛ بلکه سیاست فعلی شرکت ملی نفت ایران بر این مبناست و نفت خزر هم از سیاست‌های کلان صنعت نفت تبعیت می‌کند. ما به اقدامات، مذاکرات و برنامه‌ریزی‌های خود ادامه می‌دهیم تا هر زمانی که سیاست توسعه در خزر در دستور کار قرار گرفت، مقدمات کار برای شروع فعالیت‌ها فراهم باشد».

** نیاز به سرمایه و فناوری قابل انکار نیست

او به موفقیت در کشف نفت در دریای خزر در دوره قبلی تحریم هم اشاره می‌کند: «ایران در سال 1391 و در اوج تحریم و محدودیت‌های بین‌المللی و صرفاً با اتکا به توانمندی‌های داخلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های نیروی انسانی و لجستیکی، موفق شد برای نخستین بار بدون حضور شرکت‌های خارجی، با اکتشاف در دریای خزر به نفت برسد. این اتفاق دوباره در سال 1393 یعنی قبل از اجرای برجام نیز تکرار شد، به این صورت که با حفاری موفق دومین چاه اکتشافی، اکتشاف قبلی نفت در خزر تأیید شد و امروز می‌توانیم اعلام کنیم تنها در یکی از لایه‌های میدان سردار جنگل حداقل دو میلیارد بشکه نفت ذخیره درجا داریم که 500 میلیون بشکه آن قابل استحصال است. اگر در زمان تحریم‌های قبلی، در مدت دو سال توانستیم به کشف نفت در آب‌های عمیق خزر برسیم، امروز با توجه به تجربه قبلی و دانش به دست آمده از سوی متخصصان داخلی می‌توانیم با هزینه‌های پایین‌تر و در مدت زمان خیلی کمتر درخصوص ساختارهای نفتی خزر اقدام‌های عملیاتی انجام دهیم».

** مذاکره موازی با شرکت‌های داخلی و خارجی

البته مدیرعامل شرکت نفت خزر، نیاز به سرمایه گذاری های خارجی و فناوری های روز را برای توسعه خزر انکار نمی کند و می گوید: «منظور من این نیست که با اتکای صرف به شرکت های داخلی می توان به هدف تکمیل زنجیره اکتشاف، تولید، فرآوری و انتقال نفت از خزر دست یافت. همه می دانیم کار در آب های عمیق خزر به سرمایه و فناوری های پیشرفته نیاز دارد. با توجه به ویژگی های دریای خزر از جمله عمیق و بسته بودن این دریا و همچنین نداشتن سابقه همکاری ایران در فعالیت های اکتشافی و توسعه ای در آب های عمیق، ضرورت حضور شرکت های بین المللی با فناوری بالا به منظور کاهش ریسک عملیات در این دریا ضروری به نظر می رسد و ما نیز به دنبال استفاده از این فرصت هستیم، اما فعالیت خود را محدود به حضور شرکت های خارجی نکرده ایم و موازی با مذاکره با این شرکت ها، با شرکت های داخلی نیز در حال مذاکره هستیم».

اصولی ادامه می دهد: «همکاری با شرکت های خارجی هزینه فعالیت و زمان را برای ما کاهش می دهد، ضمن اینکه بهره وری را هم بالا می برد، اما در دنیای امروز هیچ چیز منحصر نیست و سطح تعاملات به قدری گسترده شده که می توان حتی با وجود تحریم ها کار را به روش های مختلف دنبال کرد».

** ادامه روند مذاکرات ایران و آذربایجان

در بحث توسعه روابط خارجی حوزه دریای خزر، امضای یادداشت تفاهم همکاری ایران و جمهوری آذربایجان برای استفاده مشترک از ظرفیت های موجود در خزر، مهم ترین رویداد یک سال اخیر در این حوزه به شمار می رود که مدیرعامل شرکت نفت خزر در این باره می گوید: «با توجه به توافق رؤسای جمهور پنج کشور حوزه دریای خزر و همچنین امضای تفاهم نامه رؤسای جمهوری ایران و آذربایجان، هم اکنون در کنار سایر مذاکرات، در حال پیگیری تفاهم نامه همکاری های نفتی و گازی با کشور آذربایجان هستیم و به این منظور جلسات مشترکی نیز به زودی برگزار خواهد شد. به هر حال نخستین باری است که دو کشور می خواهند در بلوکی که صد درصد متعلق به هیچ کدام نیست، فعالیت کنند و کار با پیچیدگی های زیادی همراه است، ضمن اینکه شرایط جهانی بازار نفت هم به طور طبیعی، فعالیت های توسعه ای در آب های عمیق را تحت تأثیر قرار داده، به ویژه دریای خزر که حوزه ای خاص و محصور است».

** آغاز انتقال و سوآپ انرژی با همکاری برخی کشورهای ساحلی

برایند صحبت های مدیرعامل شرکت نفت خزر این است که با وجود ادامه روند مذاکرات با شرکت های خارجی حتی در شرایط ویژه کنونی، فعالیت های این شرکت به قراردادهای سیاسی و بین المللی گره نخورده است و طبق صحبت های حسن روحانی، رئیس جمهوری، در نشست سران کشورهای دریای خزر، همکاری در حوزه انرژی از جمله انتقال و سوآپ انرژی از موضوعات مهم دیگر دریای خزر است و فعالیت ها در این حوزه با برخی از کشورهای ساحلی با جدیت آغاز شده است. او با بیان اینکه هنر مدیریت این است که بتواند از مؤلفه های سیاسی، امنیتی، بین المللی و فرصت های دیپلماتیکی که مقامات سیاسی برای کشور ایجاد می کنند حداکثر استفاده را ببرد، یادآور می شود: «ما نیز پس از برجام به دنبال این بودیم تا از همکاری با شرکت های بین المللی در راستای تحقق اهدافمان یعنی به کارگیری فناوری نوین و افزایش بهره وری استفاده کنیم، اما این به آن معنا نیست که فعالیت های مان را به قراردادهای سیاسی و بین المللی محدود کرده باشیم». از او درباره چگونگی استفاده از توانمندی ها و ظرفیت های داخلی برای اکتشاف و توسعه در خزر می پرسیم.

مدیرعامل شرکت نفت خزر در پاسخ به این پرسش، به برخورداری این شرکت از سرمایه انسانی متخصص اشاره می کند و می گوید: امروز وضع شرکت های ایرانی نسبت به پنج سال قبل بسیار بهتر شده و شرکت هایی در حوزه داخل فعالیت می کنند که می توانند مستقیم یا غیرمستقیم با شریک شدن با شرکت های خارجی، فعالیت های مدنظر ایران را در دریای خزر انجام دهند، البته تعداد شرکت های ایرانی در این بخش محدود است و ما هم باید ریسک هزینه و زمان را با توجه به کم تجربگی شرکت های ایرانی در این بخش بپذیریم. در مذاکراتی هم که با شرکت های خارجی داشته ایم، به آنها یادآور شدیم که برای کار در خزر باید با شرکت های ایرانی همکاری کنند.

ساخت سکوی نیمه شناور ایران امیرکبیر و ساخت سه فروند شناور چندمنظوره کاسپین یکی دیگر از مصادیق تخصص و توانمندی کارکنان صنعت نفت است. وزارت نفت در سال 1380 ساخت یک دستگاه سکوی حفاری نیمه شناور به نام امیرکبیر را در دستور کار قرار داد که این سکو از سال 1388 عملیات حفاری در حوزه خزر جنوبی را آغاز کرد. به گفته مدیرعامل شرکت نفت خزر، سکو و شناورهای ما در دریای خزر یکی از سرمایه های خوب ایران است؛ به نحوی که بارها درخواست اجاره آن مطرح شده، اما به دلیل اولویت فعالیت این سکو در ایران، اجاره آن به کشورهای همسایه در برنامه نیست. اصولی این را هم می گوید که اورهال سکوی امیرکبیر در دستور کار است و با توجه به استفاده از تجهیزات پیشرفته در ساخت این سکوی عظیم 15 هزار تنی، برای تعمیرات به تأمین برخی تجهیزات از خارج کشور نیاز است و درعین حال، به فراخور امکانات موجود، به روزرسانی ناوگان دریایی نفت خزر دنبال می شود.

** لزوم انعقاد قراردادهای مشارکت در تولید

با اینکه امروز با توجه به اولویت بندی های وزارت نفت، انجام فعالیت های توسعه ای در خزر، اولویت شرکت ملی نفت ایران نیست؛ اما شرایط و متغیرهای بازار نفت همیشه ثابت نیستند؛ در نتیجه تصمیمات توسعه ای نیز بدون تغییر نمی ماند و به همین سبب باید تمهیدات و مقدمات آن را به تدریج فراهم کرد. به گفته این مقام مسئول، یکی از این تمهیدات، این است که با توجه به مرسوم بودن و مقبولیت قالب قراردادی مشارکت در تولید و علاقه مندی سرمایه گذاران به این قالب قراردادی در دریای خزر، استفاده از این نوع قراردادها در دستور کار قرار گیرد. فراموش نکنیم توسعه در آب های عمیق ریسک بالایی دارد و

ترکمنستان و آذربایجان، فعالیت‌های توسعه‌ای خود را با اتکا به همین مدل قراردادی پیش می‌برند.
** برای نفت خزر چه کرده‌ایم؟

به گزارش «شرق»، پیش از انقلاب، اکتشاف ذخایر نفت و گاز دریای خزر به دلایل مختلف از جمله نبود انگیزه اقتصادی با توجه به منابع سرشار هیدروکربوری در مناطق جنوب ایران و نزدیکی مناطق نفت‌خیز به پایانه‌های صادراتی، مورد توجه جدی قرار نداشت، اما از مهم‌ترین اقدامات در سه دهه اخیر می‌توان به عملیات لرزه‌نگاری دوبعدی و پردازش خطوط لرزه‌ای در منطقه کم‌عمق ساحلی به طول هفت هزار و 200 کیلومتر، عملیات لرزه‌نگاری دوبعدی در مناطق کم‌عمق به طول پنج هزار و 600 کیلومتر، ساخت تجهیزات زیربنایی شامل احداث حوضچه آرامش، ساخت دکل حفاری ایران خزر، ساخت سه اسکله تخلیه مواد نفتی و اسکله تعمیراتی و احداث پایگاه پشتیبانی برای عملیات حفاری، همچنین تدوین طرح جامع راهبردی نفت خزر، اولویت بندی ساختارهای شناسایی شده و انتخاب بلوک 6.2 به عنوان نخستین اولویت اکتشافی، ساخت سکوی 15 هزار تنی نیمه شناور ایران امیرکبیر، انجام عملیات بسترشناسی روی بلوک‌های اکتشافی 6 و 29 و 8 با هدف شناسایی مخاطره‌های حفاری در بستر دریا و لایه‌های سطحی، حفاری و کشف نفت در خزر در سال‌های 1388 تا 1393، حفاری چاه اکتشافی در منطقه صوفیکم استان گلستان تا عمق 2270 متری و انجام مطالعات زمین‌شناسی روسطحی منطقه گرگان و گنبد در ناحیه دریای خزر اشاره کرد.

منبع: روزنامه شرق،